

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра внутрішньої медицини №2, клінічної імунології та алергології
імені академіка Л.Т.Малої
2022/2023 навчальний рік

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«СОЦІАЛЬНА GERONТОЛОГІЯ»

Нормальний чи вибіркового освітній компонент   Нормативний

Форма здобуття освіти   Очна

Галузь знань   23 «Соціальна робота»

Спеціальність   231 «Соціальна робота»

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) «Соціальна робота»
Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Курс   4-й

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри внутрішньої медицини №2, клінічної імунології та алергології імені академіка Л.Т.Малої

Протокол від
« 29 » серпня 2022 року №1

Завідувач кафедри
_____ Кравчун П.Г.

Схвалено методичною комісією ХНМУ з проблем професійної підготовки терапевтичного профілю

Протокол від
«   » _____ 2022 року №

Голова
_____ Кравчун П.Г.

Розробники силябусу:

1. Добровольська Інна Миколаївна, к.мед.н., доцент кафедри внутрішньої медицини №2, клінічної імунології та алергології імені академіка Л.Т.Малої

ДАНИ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Добровольська Інна Миколаївна , к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини №2, клінічної імунології та алергології імені академіка Л.Т. Малої
Професійні інтереси, посилання на профайн викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)	Інфаркт міокарда, есенціальна артеріальна гіпертензія, набуті вади серця, серцево-судинні захворювання у поєднанні з патологіями ендокринної системи (наприклад, сахарним діабетом, гіпертиреозом), порушення ритму й провідності серця, клінічна електрокардіографія, серцево-судинні прояви у системних захворюваннях. Сайт університету: https://knmu.edu.ua/departments/kafedra-vnutrishnoyi-medyczyni-2-klinichnoyi-imunologiyi-ta-alergologiyi-imeni-akademika-l-t-maloyi/ АСУ: http://31.128.79.157:8080//profile Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=11235 ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0458-6734
Контактний телефон	+38(095)-501-5872
Корпоративна пошта викладача	im.dobrovolska@knmu.edu.ua
Консультації	очні – за попередньою домовленістю; он-лайн – середа (16 ⁰⁰ -17 ³⁰), п'ятниця (15 ⁰⁰ -17 ³⁰), Zoom (персональний ідентифікатор – 228 866 6449; актуальний пароль запитувати за телефоном)
Локація (очні)	КНП «Міська клінічна лікарня № 27» Харківської міської ради, м. Харків, вул. Пушкінська, 41

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Соціальна геронтологія» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Соціальна робота» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), перший (бакалаврський) рівень, галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота».

Опис навчальної дисципліни. В даний час посилюється увага до геронтологічної проблематики в контексті усвідомлення статусу літніх як особливої соціальної проблеми. Одним з головних завдань сучасного суспільства є створення умов гідного життя літнім людям, які складають нині п'яту частину населення України. Саме тому соціальна геронтологія як галузь соціальної роботи посідає пріоритетне місце у системі соціального обслуговування України.

Дисципліна «Соціальна геронтологія» складається з 12 розділів, а саме: «Основи геронтології»; «Загальна геріатрія»; «Вікові зміни серцево-судинної системи»; «Захворювання системи дихання в геріатрії»; «Особливості хворіб травної системи у похилому і старечому віці»; «Вікові зміни нирок і сечових шляхів»; «Захворювання системи крові в геріатрії»; «Особливості хворіб ендокринної системи і порушення обміну речовин у пацієнтів похилого і старечого віку»; «Особливості нервових і психічних захворювань у старості»; «Захворювання органів зору і слуху, характерні для похилого і старечого віку»; «Хвороби опорно-рухового апарату в геріатрії»; «Соціальна адаптація людей похилого віку».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є соціальна геронтологія як медико-соціальна галузь соціальної роботи.

Міждисциплінарні зв'язки: *пререквізити* – загальна та вікова психологія; соціальна

психологія; медико-соціальна основи здоров'я; основи медичних знань; теорія соціальної роботи; соціальна робота з різними групами клієнтів; ведення професійних документів;
кореквізити – хоспісна допомога.

Найважливішим завданням соціальної геронтології виступає зв'язок біологічного, психологічного та соціального підходів до старіння людини, а саме: дослідження наслідків впливу старіння населення на суспільство та індивідів у суспільстві; виявлення психосексуальних особливостей старіння; установлення впливу старіння на психічне здоров'я людини; ознайомлення із визначальними ознаками здорового старіння, включаючи формальні та неформальні системи підтримки, а також структурні фактори; виявлення особливостей соціальної роботи з людьми похилого віку в різному оточенні; дослідження впливу роботи з людьми похилого віку, що дозволяє підготувати студентів до практичної професійної діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна робота» є підготовка високопрофесійного соціального працівника для самостійної роботи в будинках-інтернатах для престарілих або як помічника сімейного лікаря на територіальній дільниці.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Інтерпретація електрокардіографії» є:

- вивчення біологічної, психологічної та соціальної сутності старіння та старості;
- вивчення соціальних, психологічних та медичних проблем людей похилого та старечого віку;
- визначення вікових змін, що відбуваються в старіючому організмі;
- вивчення особливостей перебігу захворювань різних систем і органів в осіб похилого та старечого віку;
- вивчення методів профілактики цих захворювань;
- ознайомлення з основними принципами фармакотерапії геронтологічних хворих;
- оволодіння навичками догляду за пацієнтами похилого та старечого віку;
- набуття навичок надання екстреної долікарської допомоги при невідкладних станах в геронтології;
- вивчення методів соціальної роботи з людьми похилого віку.

1.3.1. Компетентності та результати навчання. Згідно з вимогами Стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

- *інтегральна*: Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

- *загальні*:

- ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК5. Здатність планувати та управляти часом.

- ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети
- ЗК14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
- ЗК15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- *фахові:*
  - ФК1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).
  - ФК2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.
  - ФК3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.
  - ФК4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.
  - ФК5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.
  - ФК7. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.
  - ФК8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.
  - ФК9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.
  - ФК10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.
  - ФК11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.
  - ФК15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.
  - ФК16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи
  - ФК17. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.
  - ФК18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.
  - ФК20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами освіти наступних програмних результатів навчання:

- ПРН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.
- ПРН 2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.
- ПРН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

- ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.
- ПРН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
- ПРН 6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.
- ПРН 7. Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань.
- ПРН 9. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.
- ПРН 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.
- ПРН 11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.
- ПРН 12. Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.
- ПРН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
- ПРН 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.
- ПРН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.
- ПРН 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й насажувати клієнтів.
- ПРН 18. Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.
- ПРН 19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.
- ПРН 20. Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.
- ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.
- ПРН 22. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.
- ПРН 23. Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки
- ПРН 24. Використовувати методи соціальної роботи із хворими на психічні розлади та пацієнтами похилого віку для попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.
- ПРН 26. Орієнтуватися в базових питаннях фізіології та анатомії людини.
- ПРН 27. Опанувати знання з медичних питань, що можуть стосуватися соціально незахищених категорій населення для надання соціально-медичних послуг.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних соціальних навичок (Soft skills):

- Емпатія - здатність зрозуміти, що відбувається з іншими людьми (поставити себе на місце інших).
- Асертивність - здатність висловлювати власні думки та думки на основі поваги та захисту своїх прав.
- Повага - здатність терпіти людей, їхні думки, їх думки та їхні вчинки, навіть якщо ці думки, думки тощо не є спільними.
- Активне слухання - здатність уважно слухати інших людей, показуючи їм, що їх слухають.
- Переговори - здатність вести переговори з іншими людьми про різні інтереси чи конкретні вигоди, так що передбачається, що всі учасники переговорів виграють.
- Комунікативні та виразні навички - здатність спілкуватися та висловлювати свої почуття стосовно певних ситуацій. Крім того, спілкування також включає здатність слухати інших людей, вмюючи налагоджувати задовільні розмови.
- Розуміння - здатність розуміти соціальні та особисті ситуації та наполегливо реагувати на них.
- Самоконтроль - здатність розуміти та інтерпретувати приватні почуття та реагувати на них, контролюючи власні імпульси.
- Вирішення конфліктів - здатність розуміти реальність конфлікту та шукати альтернативи для його вирішення, рятуючись від агресивності. Хорошим способом вирішення конфлікту можуть бути переговори.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 23 «Соціальна робота»	Обов'язкова
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 231 «Соціальна робота»	Рік підготовки
		4-й
		Семестр
		VIII-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 40 самостійної роботи студента – 50	Освітній ступінь: I (бакалавр) ОПП «Соціальна робота»	Лекції
		10 год.
		Практичні
		30 год.
		Лабораторні
		0 год.
		Самостійна робота
		50 год.
		Індивідуальні завдання
2 год.		
		Вид контролю: залік

2.1 Опис дисципліни

2.2.1. Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Вид лекції
1	Біологія старіння. Загальна геріатрія. Особливості догляду за хворими похилого і старечого віку.	2	тематична

2	Особливості перебігу захворювань системи кровообігу в похилому віці. Артеріальна гіпертонія.	1	тематична
3	Ішемічна хвороба серця. Гострий інфаркт міокарда у хворих похилого віку.	2	тематична
4	Особливості захворювань системи травлення у хворих похилого і старечого віку.	1	тематична
5	Особливості хворіб нирок і сечових шляхів у хворих похилого віку.	1	тематична
6	Основні відмінності хворіб ендокринної системи і порушення обміну речовин в осіб похилого і старечого віку.	1	тематична
7	Особливості перебігу порушень мозкового кровообігу в похилому віці.	1	тематична
8	Особливості захворювань опорно-рухового апарату в геріатричних хворих.	1	тематична
Всього лекційних годин		10	

2.2.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Геронтологія як наука. Біологія старіння. Особливості перебігу захворювань у людей похилого і старечого віку.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал	усне опитування; тестовий контроль; індивідуальні завдання; реферати
2	Соціальна геронтологія. Будинки-інтернати для престарілих. Особливості роботи соціального працівника з хворими похилого і старечого віку.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал	усне опитування; тестовий контроль
3	Психологічні особливості взаємовідносин соціального працівника і хворих похилого віку.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
4	Особливості перебігу артеріальних гіпертензій в похилому віці.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
5	Особливості ішемічної хвороби серця в геріатрії. Інфаркт міокарда в старечому віці.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
6	Недостатність кровообігу у хворих похилого та старечого віку.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
7	Особливості перебігу захворювань бронхо-легеневої системи (бронхіти, пневмонії та емфізема легень) у геріатричних	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль

	хворих.			
8	Хвороби шлунку в осіб похилого і старечого віку. Захворювання печінки і жовчних шляхів у стариків.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
9	Пієлонефрити і нефротичний синдром у хворих похилого і старечого віку.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
10	Анемії та лейкози у геріатричних хворих.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
11	Особливості перебігу цукрового діабету у геріатричних хворих. Ожиріння та виснаження.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
12	Особливості перебігу судинних хворіб головного мозку в похилому віці. Хвороба Паркінсона.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
13	Порушення психічної сфери в осіб похилого і старечого віку.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
14	Захворювання опорно-рухового апарату в геріатрії	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль
15	Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку.	2	розповідь-пояснення, презентація, відеороліки, віртуальний тьюторіал, моделювання процесів і ситуацій, інтерв'ю	усне опитування; тестовий контроль; індивідуальні завдання; реферати
	Всього годин	30		

2.2.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Геронтологія як наука. Біологія старіння. Особливості перебігу захворювань у людей похилого і старечого віку.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль; індивідуальні завдання; реферати
2	Поняття старості і хвороби в похилому віці. Метаболізм ліків у старечому організмі. Загальний догляд за хворими похилого і старечого віку.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
3	Психологічні особливості взаємовідносин соціального працівника і хворих похилого віку. Умови та якість життя людей похилого віку.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
4	Особливості перебігу артеріальних гіпертензій в похилому віці.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
5	Особливості ішемічної хвороби серця в геріатрії. Інфаркт міокарда в старечому віці.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль

6	Недостатність кровообігу хворих похилого та старечого віку.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
7	Особливості перебігу захворювань бронхо-легеневої системи (бронхіти, пневмонії та емфізема легень) у геріатричних хворих.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
8	Хвороби шлунку в осіб похилого і старечого віку. Захворювання печінки і жовчних шляхів у стариків.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
9	Піелонефрити і нефротичний синдром у хворих похилого і старечого віку.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
10	Анемії та лейкози у геріатричних хворих.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
11	Особливості перебігу цукрового діабету у геріатричних хворих. Ожиріння та виснаження.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
12	Особливості перебігу судинних хворіб головного мозку в похилому віці. Хвороба Паркінсона.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
13	Порушення психічної сфери в осіб похилого і старечого віку.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
14	Хвороби органів зору та слуху у похилому віці.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
15	Захворювання опорно-рухового апарату в геріатрії	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль
16	Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку.	3	презентація, відеороліки, відеофільми	усне опитування; тестовий контроль; індивідуальні завдання; реферати
	Всього годин	48		
Індивідуальні завдання				
	Написання рефератів (з мультимедійними презентаціями). Вимоги: наявність усіх структурних одиниць, відповідне оформлення, висловлення власної думки у висновках, опрацювання не менше 6 джерел літератури, прилюдний захист основних положень, наявність медіа-супроводу.			
	Орієнтовна тематика рефератів:			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна геронтологія в системі наукових знань. Теорії старіння. 2. Людина похилого віку як суб'єкт вікових змін. 3. Соціальні фактори, які визначають статус людини похилого віку в суспільстві. 4. Умови та якість життя людей похилого віку. 5. Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку. 6. Кризи похилого віку. Проблеми втрат та відчуття самотності серед людей похилого віку. 			2
	Всього годин			50

3. Критерії оцінювання

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ №181 від 21.08.2021.

Поточна навчальна діяльність здобувачів вищої освіти контролюється викладачем академічної групи, після засвоєння здобувачами вищої освіти кожної теми дисципліни та виставляються оцінки з використанням 4-бальної (національної) системи. За підсумками семестру середню оцінку (з точністю до сотих) за ЗНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу системи АСУ.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті», затвердженій наказом ХНМУ № 181 від 21.08.2021.

Підсумковий бал за ЗНД у семестрі визначається як середнє арифметичне національних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми. Відповідно до вказаної Інструкції, перерахунок середньої оцінки за загальну навчальну діяльність (ЗНД) у багатобальну шкалу, для дисциплін, що завершуються диференційованим заліком проводиться відповідно до таблиці 1.

**Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для дисциплін, що завершуються заліком)**

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті

	знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
«Добре»	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
«Задовільно»	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів
Зокрема, критерії оцінювання практичних навичок з дисциплін	
«Відмінно»	Студент відповідає високому (творчому) рівню компетентності: студент виявляє особливі творчі здібності, без помилок самостійно демонструє виконання практичних умінь та володіє системними теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.) та має здібності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.
«Добре»	Студент самостійно демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі неточності, які швидко виправляє, володіє теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.)
«Задовільно»	Студент демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі помилки, які може виправити при корекції їх викладачем, володіє задовільними теоретичними знаннями (знає основні положення методики виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.).
«Незадовільно»	Студент не може самостійно продемонструвати практичні вміння (виконує їх, допускаючи грубі помилки), не володіє достатнім рівнем теоретичних знань (не знає методики виконання

	практичних навичок, показань і протипоказань, можливих ускладнень, та ін.).
--	---

3.2. Питання до заліку:

- 1) Соціальна геронтологія як наука.
- 2) Основні категорії та поняття геронтології.
- 3) Історія геронтології.
- 4) Соціогеронтологічні теорії.
- 5) Походження та еволюція поняття „старість”.
- 6) Зміни вищих психічних функцій у процесі старіння.
- 7) Відчуття та сприйняття у людей похилого віку.
- 8) Адаптивність старіння.
- 9) Визначення сутності та змісту понять „умови” та „якість життя”.
- 10) Віковий підхід до якості життя людей похилого віку.
- 11) Соціалізація та фактори соціальної адаптації особистості в пізньому віці.
- 12) Ціннісні орієнтації у людей похилого віку.
- 13) Кризи похилого віку.
- 14) Депресивні розлади в старості.
- 15) Відчуття неповноцінності у людей похилого віку.
- 16) Рівень медичного обслуговування людей похилого віку в Україні.
- 17) Особливості клінічного перебігу захворювань різних органів і систем в осіб похилого і старечого віку.
- 18) Коморбідність патології в геріатричних хворих.
- 19) Будинок-інтернат для престарілих, нормативні документи, що визначають його роботу.
- 20) Структура будинку-інтернату для престарілих, його функціональні підрозділи, обладнання, джерела фінансування.
- 21) Метаболізм ліків у старечому організмі.
- 22) Тактика невідкладної допомоги при ургентних станах в геріатрії.

3.4. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувачів під керівництвом викладача з дисципліни «Медико-соціальні основи здоров'я» проводиться протягом семестру у формі: вивчення літературних джерел та інтернет-ресурсів, рекомендованих для опанування тем та вирішення навчальних завдань, підготовки доповідей або есе за ними; виконання ситуаційних завдань і практичних вправ з різних тем дисципліни, виконання завдань (аналітичних, пошукових).

Здобувачі заочної форми навчання повинні виконати індивідуальне завдання і надіслати його на перевірку викладачеві (на e-mail) не пізніше, ніж за 5 днів до початку навчальної сесії. Виконання роботи передбачає пошук і опрацювання студентом теоретичного та аналітичного матеріалу з питань вивчення і систематизацію, здійснення узагальнень та формулювання обґрунтованих висновків.

Завдання для індивідуальної творчої роботи обирається здобувачом із запропонованого викладачем переліку. Також може бути самостійно запропонована тема, відповідно до його/її наукових чи навчальних інтересів. Така тема має бути обов'язково узгоджена з викладачем.

Критерії оцінювання індивідуального завдання.

Робота має в повному обсязі розкривати зміст обраної теми, бути структурована та містити перелік використаних літературних джерел, оформлений відповідно до існуючих вимог. Презентація повинна мати обсяг 10-20 слайдів, бути належним чином оформлена (відповідно до загальноприйнятих вимог до оформлення наукових та навчальних презентацій). Робота має бути подана на перевірку у визначені строки. При виконанні і захисті роботи обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Невідповідність змісту, занадто великий або малий обсяг роботи, невідповідність формальним вимогам до оформлення, відсутність переліку використаних джерел або його

неправильне оформлення, недотримання вимог академічної доброчесності, недостатня структурованість роботи, невчасне подання роботи на перевірку, невпевнений захист роботи є підставами для зниження оцінки або ж повернення роботи на доопрацювання.

3.5. Правила оскарження оцінки

Апеляція результатів підсумкового контролю знань здобувачів освіти є складовою організаційного забезпечення освітнього процесу. Розгляд апеляції проводиться з метою вивчення об'єктивності виставленої оцінки. Головне завдання апеляційної процедури – подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань здобувачів освіти, уникнення непорозумінь та спірних ситуацій, створення сприйнятливих умов для розвитку та реального забезпечення законних прав і інтересів осіб, які навчаються.

Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти Харківського національного медичного університету (далі – Положення) регламентує порядок створення апеляційної комісії, визначає принципи її роботи, процедуру апеляції.

Апеляційна комісія працює на засадах демократичності, створення найсприятливіших умов для розвитку та реального забезпечення прозорості, об'єктивності та відкритості відповідно до законодавства України. Здобувачі вищої освіти мають право подавати апеляцію на отриману підсумкову оцінку, що виставлена з дисципліни. Незадовільні оцінки, отримані здобувачем освіти уразі відсутності на підсумковому контролі без поважної причини (відповідно до встановленого в університеті порядку), оскарженню не підлягають.

Спірні питання стосовно оцінок, отриманих при складанні атестації, розглядаються екзаменаційною комісією.

Порядок створення та склад апеляційної комісії. Апеляційна комісія створюється для вирішення спірних питань, які виникли під час здійснення підсумкового контролю, і розгляду апеляції здобувачів освіти ХНМУ. Апеляційна комісія створюється за наказом ректора ХНМУ, у разі надходження письмової заяви від здобувача освіти щодо оскарження результатів підсумкового контролю.

За дорученням ректора керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури готує проект наказу про створення апеляційної комісії, в проекті визначається голова комісії, заступник голови комісії, члени комісії, секретар комісії.

До складу апеляційної комісії входить проректор з наукової або науково-педагогічної роботи, директор навчально-наукового інституту якості освіти, начальник навчально-методичного відділу, керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури, гарант освітньої програми, науково-педагогічні працівники, які задіяні в реалізації відповідної освітньої програми (в т.ч. ті що викладають дисципліну оцінка з якої є спірною, але не проводили підсумковий контроль у даного здобувача), представники студентського самоврядування. Склад апеляційної комісії не менше 5 осіб.

Голова апеляційної комісії несе персональну відповідальність за організацію роботи апеляційної комісії, своєчасний та об'єктивний розгляд апеляційних заяв здобувачів освіти щодо результатів підсумкового контролю, ведення справи, дотримання встановленого порядку документообігу.

Засідання апеляційної комісії вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше двох третин її складу.

Кожне засідання апеляційної комісії протоколюється. Протокол засідання скріплюється підписами голови і членів апеляційної комісії, які були присутні на цьому засіданні. Відповідальність за ведення протоколу засідання апеляційної комісії покладається на секретаря комісії (Зразок Протоколу засідання апеляційної комісії наведено у додатку 1 до цього Положення)

Робота науково-педагогічних працівників в апеляційної комісії виконується в рамках

організаційної роботи та включається до відповідного розділу індивідуального плану.

Порядок подання заяви про апеляцію. До початку проведення підсумкового контролю керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури доводить до відома здобувачів освіти зміст цього Положення.

Подання заяви про апеляцію (далі – заява) здійснюється здобувачем освіти особисто у письмовій формі не пізніше наступного дня після оголошення результатів складання підсумкового контролю. (Зразок заяви про апеляцію наведено у додатку 2 до цього Положення).

Здобувач освіти подає заяву до відповідного деканату, інституту, відділу аспірантури, докторантури і клінічної ординатури на якому він навчається. Керівник даного підрозділу реєструє заяву у навчально-методичному відділі та надає здобувачу освіти дату і місце засідання апеляційної комісії.

Якщо здобувач освіти, який оскаржує результати підсумкового контролю, бажає додати до заяви додаткові документи, то він повинен це зробити під час подання заяви (письмової роботи додатково не надаються).

Заява повинна бути розглянута на засіданні апеляційної комісії не пізніше двох наступних робочих днів після її подання.

Заява, подана не в установлені терміни, розгляду не підлягає.

Заява реєструється в Журналі реєстрації заяв, який зберігається у навчально-методичному відділі.

Копія зареєстрованої заяви та витяги з наказу про створення апеляційної комісії і протоколу її засідання додаються до особової справи здобувача освіти.

Порядок розгляду заяви

Заяви розглядаються під час засідання апеляційної комісії. На одному засіданні апеляційної комісії може розглядатись декілька заяв.

Здобувач освіти, який подав заяву, має право бути присутнім на усіх засіданнях апеляційної комісії при розгляді його заяви. У випадку його відсутності секретарем комісії у протоколі засідання повинен бути зроблений відповідний запис.

Для розгляду заяви, керівником відповідного деканату, інституту, завідувачем аспірантури, докторантури і клінічної ординатури до апеляційної комісії подаються оригінали письмових робіт здобувача освіти з підсумкового контролю, роздрукований варіант комп'ютерного тестування, журнали обліку роботи академічною групою тощо.

При розгляді заяви щодо підсумкового контролю, який проводився у письмовій формі, повторне чи додаткове опитування здобувача освіти апеляційною комісією заборонено. Апеляційна комісія розглядає та аналізує письмову роботу керуючись критеріями оцінювання відповідної дисципліни.

При розгляді заяви щодо підсумкового контролю, який проводився в усній формі здобувачу освіти, за рішенням апеляційною комісії, може бути надана можливість повторно скласти підсумковий контроль під час засідання апеляційної комісії за новим білетом, з комплекту білетів з дисципліни. Для об'єктивності та прозорості білет, за яким здобувач освіти вперше склав підсумковий контроль, вилучається з комплекту.

Рішення апеляційної комісії приймаються більшістю голосів від загального складу комісії. У разі рівної кількості голосів «за» та «проти» приймається рішення, яке підтримав голова комісії.

Результатом розгляду заяви є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень:

- попереднє оцінювання знань здобувача освіти на підсумковому контролі відповідає рівню якості його знань з даної навчальної дисципліни і не змінюється;

- попереднє оцінювання знань здобувача освіти на підсумковому контролі не відповідає рівню якості його знань з даної навчальної дисципліни і заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до діючої в ХНМУ шкали оцінювання результатів підсумкового

контролю), але не нижчої за отриману на підсумковому контролі, за яким подана заява.

Якщо в результаті розгляду заяви апеляційна комісія приймає рішення про зміну попередніх результатів підсумкового контролю, нова оцінка знань здобувача освіти виставляється відповідно до шкали оцінювання результатів підсумкового контролю ХНМУ спочатку в протоколі засідання апеляційної комісії, а потім змінюється коректурним способом - в письмовій роботі, у відомості успішності та заліковій книжці (індивідуальному навчальному плані) здобувача освіти).

При цьому здійснюється запис: "Оцінка змінена на підставі рішення апеляційної комісії від ___ (дата), протокол № ___", голова апеляційної комісії (підпис).

Рішення апеляційної комісії заноситься до Журналу реєстрації заяв.

Після закінчення засідання апеляційної комісії протокол засідання підписується всіма членами апеляційної комісії.

Результати апеляції оголошуються здобувачу освіти відразу після закінчення розгляду його заяви. Здобувач освіти особисто робить запис у протоколі засідання апеляційної комісії про отримання результатів розгляду його заяви.

Рішення апеляційної комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Документи стосовно роботи апеляційної комісії:

- апеляційні заяви щодо результатів підсумкового оцінювання;
- Журнал реєстрації апеляцій;
- протоколи засідань апеляційної комісії, зберігаються у навчально-методичному відділі згідно з нормативами документообігу ХНМУ.

4. Політика дисципліни

Політика дисципліни полягає у дотриманні Етичного Кодексу, укладеного університетською спільнотою, в якому визначено основні моральні принципи (Кодекс корпоративної етики ХНМУ представлений на сайті <http://knmu.edu.ua>).

Відповідно до діючої «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу» здобувачі вищої освіти мають отримати оцінку за кожною темою дисципліни. Якщо здобувач пропустив навчальне заняття він має його відпрацювати відповідно до «Положення про порядок відпрацювання здобувачами вищої освіти Харківського національного медичного університету навчальних занять». Відпрацювання проводяться щоденно черговому викладачу кафедри.

У разі, якщо здобувач не здав вчасно індивідуальне завдання з поважної причини, необхідно повідомити викладача про таку ситуацію та встановити новий строк здачі. Якщо здобувач не встигає з виконанням індивідуального завдання він може попросити у викладача відкладення терміну з обґрунтуванням причини невчасного виконання (викладач вирішує в кожній конкретній ситуації чи є сенс продовження строку виконання і на який термін).

У разі невиконання завдань під час навчальних занять, чи невиконання частини такого заняття викладач виставляє незадовільну оцінку, яку здобувач має перескласти викладачеві у вільний час викладача і здобувача, який слід попередньо призначити.

Під час лекційного заняття здобувачам вищої освіти рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші.

Під час практичних занять очікується достатній рівень підготовленості здобувачів до них та активна участь в роботі і виконанні поставлених викладачем завдань. Зокрема, очікується активна участь під час обговорення в аудиторії, здобувачі мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час занять важливі:

- повага до колег, ввічливість та вихованість,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливості та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента /-ки),

- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами, підготовленість до заняття.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від здобувачів вищої освіти очікується зацікавленість участю у різноманітних науково-комунікативних заходах з предметного профілю.

5. Академічна доброчесність

Політика кафедри у відношенні академічної доброчесності базується на нормативній базі з питань академічної доброчесності України та ХНМУ, якими є Закон України «Про вищу освіту», стаття 42, рекомендації Національного агентства із забезпечення якості освіти, Наказ № 305 від 27.08.2019 р. щодо організації освітнього процесу в ХНМУ, Наказ № 165 від 02.07.2020 про заходи з розвитку системи академічної доброчесності в ХНМУ, Кодекс академічної доброчесності, Положення про академічну доброчесність, Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ. Вона спрямована на попередження та усунення випадків академічного шахрайства, виховання негативного відношення до плагіату, проведення постійної цілеспрямованої роботи щодо розвитку у здобувачів освіти академічної доброчесності.

5.1. Загальні положення

Кодекс академічної доброчесності Харківського національного медичного університету (далі – Університет) розроблено з метою підтримки ідеї доброчесності та гідних взаємин між учасниками академічного процесу; пропагування важливості академічної доброчесності; вирішених питань щодо підняття якості вищої освіти; сприяння розвитку позитивної репутації; підвищення рейтингу викладачів та конкурентоспроможності випускників університету; розвитку навичок добросовісної та коректної роботи із джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальної власності інших осіб; активізації самостійності та індивідуальності при створенні власних творів, а також підвищення відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Основними завданнями впровадження політики академічної доброчесності в Університеті є: попередження та усунення випадків академічного шахрайства серед студентів та викладачів Університету, виховання негативного відношення до плагіату, проведення постійної цілеспрямованої роботи щодо розвитку у здобувачів освіти академічної доброчесності.

Викладачі, дослідники і студенти, які виявляють прагнення до академічної доброчесності повинні стати зразком для наслідування й підвищувати стандарт освітньої та наукової діяльності в цілому. Порушення правил академічної доброчесності не повинні негативно впливати на репутацію Університету й зменшувати цінність освітніх та наукових ступенів, що здобуваються в університеті.

Кодекс розроблено на підставі вимог чинного законодавства: на основі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право та суміжні права», «Про запобігання корупції». При формуванні документу було використано нормативно-правову базу Кабінету Міністрів України, інформацію з міжнародних публікацій Ради Європи; враховано рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо впровадження етичних кодексів в українських ЗВО.

Основними принципами академічної доброчесності в освітньому процесі є:

Законність. У своїй діяльності дотримуватися Конституції України, законів та підзаконних актів.

Науковість. Об'єктивно висвітлювати наукові факти, поняття, наукові досягнення, ознайомлювати з науковими методами.

Чесність та порядність. Не допускати використання неправдивих тверджень.

Взаємна довіра. Вільний обмін ідеями та інформацією.

Ввічливість та толерантність. З повагою та доброзичливістю ставитися до інших, їхніх думок, поглядів, переконань.

Справедливість та об'єктивність. Неупереджене ставлення один до одного, об'єктивна оцінка результатів навчальної, дослідницької та трудової діяльності, неупереджено розглядати дискусійні питання, без особистих уподобань або вигоди. Компетентність й професіоналізм. Передбачає наявність аналітичних здібностей, моральних якостей, внутрішньої культури, емоційного інтелекту, знання ділового етикету, високу організацію праці. Добросовісність та відповідальність. Брати відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе зобов'язання. Партнерство та взаємодопомога. Сприйняття всіх учасників освітнього процесу як рівноправних сторін. Безпека та добробут. Діяльність учасників освітнього процесу не повинна приводити до виникнення загроз їхньому життю, здоров'ю та майну Університету.

Соціальна справедливість та рівність. Рівний доступ до освіти незалежно від раси, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, політичних, релігійних переконань, етнічного, соціального походження, стану здоров'я.

Демократичне управління. Управління системою вищої освіти та Університетом повинні здійснюватися із залученням усіх відповідних учасників освітнього процесу при етичному виконанні керівництвом університету своїх повноважень на всіх ланках.

Якісна освіта. Самовдосконалення та вдосконалення системи освіти. Усі учасники академічного процесу підтримують ідею найвищої можливої якості освіти, докладаючи максимум зусиль до постійного вдосконалення освітньої системи, у тому числі через власний професійний розвиток.

5.2. Основні поняття та їх визначення

Автор – фізична особа, результатом творчої праці якої є представлений твір (ст.1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються в університеті на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації (ст.1 ЗУ “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556 – VII).

Твір – результат наукової чи навчально-методичної діяльності автора (співавторів) поданий в Університет на паперових носіях або в електронному вигляді, оприлюднений у мережі Інтернет чи на офіційному сайті університету у формі монографії, підручника, навчального посібника, статті, тез, препринта, автореферату і рукопису дисертації (дисертаційної роботи), дипломної роботи, курсової роботи чи проекту, реферату, есе, контрольної роботи, тощо.

Оприлюднення твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ст.1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст.50 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Плагіат академічний – навмисне відтворення частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження, або відтворення під своїм іменем оприлюднених творів чи інших результатів інтелектуальної праці створених іншими особами без відповідного посилання. (ст.69 ЗУ “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556 – VII).

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і

джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. (ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Показник оригінальності твору – коефіцієнт подібності, виражений у відсотках, який відображає рівень запозичень у документі та визначає співвідношення кількості виділених слів до загальної кількості слів у документі.

5.3. Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

об'єктивне та неупереджене оцінювання знань та вмінь студентів (здобувачів вищої освіти);

дотримання правил посилання на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, написання методичних матеріалів, наукових робіт тощо;

здійснення контролю за дотриманням академічної доброчесності здобувачами вищої освіти;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

інформування здобувачів вищої освіти об основних критеріях виявлення плагіату та відповідальності за його використання;

проведення заходів серед студентів із запобігання випадків плагіату.

надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти передбачає:

використання у навчальній або дослідницькій діяльності лише перевірених та достовірних джерел інформації та правильно посилатися на них;

дотримання правил посилання на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, написання методичних матеріалів, наукових робіт тощо. самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- *самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- *фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- *спісування* – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання

результатів навчання;

- *обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;
- *хабарництво* – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі, отримання плати за поселення до гуртожитків, дозволу на використання матеріально-технічної бази Університету (якщо це не передбачає перелік платних послуг);
- *необ'єктивне оцінювання* – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;
- *залучення підставних осіб до списку авторів* наукової (творчої) або навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань;
- *примусові благодійні внески та примусова праця* – примус учасників академічного процесу сплачувати гроші або виконувати певну працю під загрозою зумисно завдати шкоди інтересам та правам здобувача освіти у навчанні чи інших питаннях;
- *виникнення ситуацій, які спричинили конфлікт інтересів* – реальна та потенціальна суперечність між особистими, майновими, немайновими інтересами самої особи чи близьких до неї осіб та її повноваженнями, присутність якої може вплинути на об'єктивність прийняття рішень, а також на вчинення або не вчинення дій під час виконання наданих їй повноважень;
- *перевищення повноважень* – використання службового становища, родинних зв'язків для отримання переваг у навчальній, науковій чи адміністративній сфері.

За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;

позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;

відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;

позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);

позбавлення академічної стипендії;

позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що затверджені (погоджені) Вченою радою університету та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності.

Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності. Кожна особа, стосовно якої встановлено факт щодо порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту

- порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

Форми та види академічної відповідальності закладів освіти визначаються спеціальними законами.

За дії (бездіяльність), що визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом.

5.4. Етичні норми освітньо-наукової діяльності

Порушенням етичних норм освітньо-наукової діяльності є:

академічна фальсифікація та фабрикація, публікація вигаданих результатів досліджень; приписування результатів колективної діяльності одній або окремим особам без узгодження з іншими учасниками авторського колективу або внесення до списку авторів наукової чи навчально-методичної праці, які не брали участь у створенні наукового продукту; оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результат власного дослідження;

надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової) діяльності чи організації освітнього процесу, у тому числі при заповненні анкети для формування рейтингу науково-педагогічних працівників;

використання запозичених текстів у письмових роботах без зазначення всіх джерел запозичень;

використання у власному творі чужих матеріалів, у тому числі з мережі Інтернет, без належних посилань;

цитування матеріалу, створеного іншою особою, як опублікованого, так і ні, без належного дотримання правил цитування;

представлення в якості власного твору (есе, курсової роботи, дипломного проекту, тез статті, лабораторної роботи тощо) матеріалу, що був отриманий з Інтернету або від третіх осіб; посилання на джерела, які не використовувалися в роботі;

повторне використання раніше виконаної іншою особою письмової роботи;

повторна публікація своїх наукових результатів;

перекладання чужих (або своїх) текстів з однієї мови на іншу.

6. Рекомендована література

Базова

- I. Герасимова Н. Світова та вітчизняна практика впровадження паліативної допомоги на дому особам похилого віку: [паліативна допомога на дому невиліковно хворим особам похилого віку з аналізом демографічної ситуації в розвинутих країнах світу та Україні] / Н. Герасимова // Україна: аспекти праці. 2013. №7. С. 43-51
- II. Лукашевич М.П. Соціальна робота (теорія і практика): [підручник] / М.П. Лукашевич, Т.В. Семигіна. К.: Каравелла, 2011. 368 с.
- III. Геріатрія в терапевтичній практиці / Коркушко О.В., Чеботарьов Д.Ф., Колінковський В.Г. Київ: Здоров'я, 1993. 840 с.
- IV. Геріатрия: Учебное пособие для студентов медицинских институтов / Чеботарёв Д.Ф., Фролькис В.В., Коркушко О.В., и др. М: Медицина, 1990. 239 с.
- V. Соціальна робота: [навч. посіб.] : у 2-х ч. / К.М. Левківський, В.Л. Кулініченко,

- В.Є. Слушаєнко та ін. К: НТУУ «КПІ», 2011. Ч.2. 384 с.
- VI. Створення моделі паліативної допомоги хворим похилого віку в Україні / Т.І. Вялих, В.В. Чайковська, Д.Р. Чайковська, Н.М. Величко, Л.В. Єгорова // Ліки України: тез. доп. (Одеса, 9 – 10 липня 2015 р.). 2015. №2 (23). С. 10.
- VII. Соціальна робота на підприємстві : навч. посібник / Уклад.: Н. М. Коляда // Т. В. Коляда. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. 84 с.

Додаткова

- I. Рошчін, Г. Г. Екстрена медична допомога: догоспітальний етап – алгоритми маніпуляції (базовий рівень). К., 2012. 84 с.
- II. Тітов І.І., Волошинський О.В., Глушко Л.В., Дацюк О.І., Алгоритми надання невідкладної допомоги у критичних станах: навчальний посібник, Вінниця, 2009. 256 с.

7. Інформаційні ресурси

- I. Міністерство охорони здоров'я України - <http://www.moz.gov.ua>;
- II. Всесвітня організація охорони здоров'я – <http://www.euro.who.int>;
- III. Світова федерація українських лікарських асоціацій – <http://sfult.org>;
- IV. Наукова періодика України – <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> – журнали і збірки наукових праць наукових установ і вищих навчальних закладів;
- V. PubMed Central – <http://www.ncbi.nlm.nih.gov> – безкоштовний цифровий архів журналів із біомедичних наук;
- VI. Europe PubMed Central – <http://europepmc.org> – безкоштовний доступ до цифрового архіву повнотекстових, рецензованих наукових публікацій;
- VII. PLoS – <http://www.plos.org> – наукова база журналів з медицини та біології у відкритому доступі;
- VIII. Free Medical Journals – <http://www.freemedicaljournals.com> – база даних медичних журналів;
- IX. FreeBooks4Doctors – <http://www.freebooks4doctors.com> – каталог безкоштовних медичних книжок;
- X. NCBI Bookshelf – <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books> – каталог безкоштовних медичних книжок.